

Yazarlar

Ömer Engin LÜTEM

Emekli Büyükelçi, AVİM Onursal Başkanı. Galatasaray Lisesi'nden ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. Fransa, Almanya, İtalya ve Libya'daki Türk misyonlarında çeşitli görevlerden sonra 1975 yılında Köln Başkonsolosu oldu. 1979 yılında Dışişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürü, 1981 yılında ise İstihbarat ve Araştırma Genel Müdürü olarak görev yaptı. 1983 yılında Sofya'ya Türkiye Büyükelçisi olarak atanan Lütem bu görevde altı yıl kaldı. 1989–1992 yılları arasında Dışişleri Bakanlığında Müsteşar Yardımcılığı yapan Lütem, 1992 –1995 yıllarında Vatikan nezdinde Büyükelçi ve 1995-1997 yıllarında ise UNESCO nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi olarak görev yaptı. Lütem Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (ASAM) Ermeni Araştırmaları Enstitüsü (2001) ile İnsanlığa Karşı Suçlar Araştırma Enstitüsünün (2006) kurucu başkanıdır. Lütem, 2009-2012 yıllarında Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) başkanı olarak görev yapmıştır. Halen AVİM bünyesinde yayınlanmakta olan *Ermeni Araştırmaları*, *Review of Armenian Studies* ve *Uluslararası Suçlar ve Tarih* dergilerinin editörlüğünü yürütmektedir. Bu faaliyetlerin yanı sıra 2006–2007 eğitim-öğretim yılının birinci döneminden itibaren ODTÜ Tarih bölümünde *Emergence and Evolution of the Armenian Question* başlıklı yüksek lisans dersini vermektedir.

Doç. Dr. Mehmet ÇOG

1967 Samsun-Vezirköprü'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Vezirköprü'de, Lisansını (1992) Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde, Yüksek Lisans Eğitimini (1997) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Doktorasını Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim dalında (2004) tamamladı. 2007 yılından itibaren KTÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Anabilim dalında çalışmaktadır. İslam Tarihi ve Güney Kafkasya üzerine çalışmaktadır.

— Yrd. Doç. Dr. Güler YARCI —

İlk-orta ve yükseköğrenimini İstanbul'da yaptı. Mecidiyeköy Lisesi/Fen Bölümü mezunu olan Güler Yarci, İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi Tarih Bölümü'ne devam etti; İktisadi ve Beşeri Coğrafya ABD'na devame ederek, çift dal öğrenimi gördü. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi ABD'nda yüksek lisans; Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yakınçağ Tarihi ABD'nda doktora (ph.D) yapmıştır. Master aşamasında tez danışmanı Prof. Dr. Mübahat S. Kütükoğlu olup; doktora tezini Prof. Dr. Cevdet Küçük danışmanlığında tamamlamıştır. İngilizce ve Fransızca bilen Güler Yarci, halen Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesidir. Çeşitli tarihlerde, danışmanlık, akademik-idarî yönetim görevlerinde bulunmuştur. Genellikle Osmanlı diplomasisi, iktisat, hukuk tarihi ile Balkanlar, Avrupa Tarihi alanında araştırmalar yapmakta ve ders vermektedir. Almanya dahil, Fransa, İngiltere ve Polonya gibi Avrupa ülkelerinde; Arnavutluk, Makedonya ve Bosna-Hersek'te; kısa süre Orta-Doğu'da (Suriye'de) akademik araştırma ve incelemelerde bulunmuş; yurt içi ve yurt dışında 60'ı aşkın Türkçe ve İngilizce makale-bildiri yayınlamıştır. Kitap editörlüğünün yanısıra; yayını devam eden tarih ve sosyal bilimler dergilerinde daimî danışma kurulu üyesi ve hakem olarak bilimin hizmetindedir.

— Arş. Gör. Hasan DEMİRCİ —

Erzurum İli'ne bağlı Şenkaya İlçesi'nde doğdu. İlk ve Ortaöğretimi tamamladıktan sonra 2009 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne başladı. Adı geçen bölümü, 2013 yılında "Gizli İslam Komitesi'nden Şûra Hükümeti'ne Oltu (1917-1920)" adlı Lisans Tamamlama Çalışması ile birincilik derecesiyle bitirdi. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı/Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans (Master) eğitimine başladı. 2015 yılından beri Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır ve halen bir yüksek lisans öğrencisi olarak Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde çalışmalarına devam etmektedir.

Bu sayımızda yer alan geleneksel **Olaylar ve Yorumlar** yazısı, Türk-
Ermeni ilişkilerinde bir dönüm noktası olma olasılığı nedeniyle, sadece
1915 olaylarının 100. yılına ayrılmıştır.

Ermenistan, 2015 yılının başlamasıyla tehcir olayını anmak, bu yıldönümün yarattığı uygun zeminden yararlanarak Türkiye’yi yermek ve Türkiye’den olacak talepleri hazırlamak sürecine girmiştir. Bu amaçla yılın ilk dört ayında bazı resmi girişim ve eylemlerde bulunulmuştur. Bunları kısa olarak, Ermeni ulusunun amaçlarını yansıtan bir deklarasyon yayınlanması, soykırım suçuna karşı “Global Forum” adı verilen büyük bir toplantı yapılması, Tehcir döneminde öldüğü ileri sürülen 1,5 milyon Ermeni’nin aziz ilan edilmesi ve 24 Nisan’da Başkan Putin ve Hollande’ın da katıldığı çok gösterişli törenler düzenlenmesi olarak belirtebiliriz.

Bu dönemde Başkan Sarkisyan hemen her fırsattan yararlanarak konuşmalar yapmış ve mülakatlar vermiştir. Dışişleri Bakanı Nalbantyan da dış basın için bu görevi üstlenmiştir. Bu konuşma ve mülakatlar, Ermenistan’ın gerek tehcir gerek Türkiye ile güncel ilişkilerine ışık tuttuğu için yazımızda, geniş özetler halinde yer almıştır.

Ermeni yetkililerinin bu davranışı karşısında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Başbakan Davutoğlu, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ve AB Bakanı Bozok da Türkiye’nin görüşlerini ortaya koyan birçok konuşma yapmışlar, Meclis Başkanı Çiçek de kendilerine katılmıştır. Önemleri dikkate alınarak bu konuşmaların esasları yazımızda özetlenerek verilmiştir.

Türkiye’nin Ermenistan ve Ermenilerle uzlaşma arayışları çerçevesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan 24 Nisan’da İstanbul’daki Ermeni Patrikhanesine, tarihte ilk defa olmak üzere, bir mesaj göndermiş, Başbakan Davutoğlu, Hrant Dink’in öldürülmesinin yıldönümünde bir açıklama yapmış ayrıca Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılış döneminde hayatını kaybeden Osmanlı Ermenilerine ilişkin olarak bir diğer açıklaması olmuştur. Bu mesaj ve açıklamalar hakkında yazımızda bilgi verilmiş ayrıca tam metinleri de Ekler bölümüne konmuştur.

Diğer yandan yazımızda “Türkiye’de Genel Seçimler ve Ermeni Sorunu” başlığı altında Türk siyasi partilerinin bu konudaki tutumları anlatılmaya çalışılmıştır.

Ermeni tehcirinin 100. Yılı bazı ülkeleri ve uluslararası kuruluşları etkilemiştir. Beş ülke parlamentosu ilk kez soykırım iddialarını tanıyan kararlar kabul etmişlerdir. Diğer bazı ülkeler de bu konuda vaktiyle aldıkları kararları teyit etmişlerdir. Bu konuda yazımızda üç uluslararası kuruluş ile 18 ülkenin tutumu ele alınarak incelenmiştir.

Yazımızın “Genel Değerlendirme” bölümünde ise Ermenistan ve Diaspora’nın “100. Yılı” etkinlik ve eylemlerinden beklentileri ve aldıkları sonuçlar, Türkiye’nin bu etkinlik ve eylemlerine karşı koyması ve elde edilen sonuçlar ile önümüzdeki dönemde ne gibi gelişmeler olabileceği konuları işlenmiştir.

Bu sayımızda yer alan diğer yazılar şunlardır:

İslamiyetin gelişme döneminde Kafkas Ermenilerinin uzunca bir süre Arap Hâkimiyeti altında kaldığı bilinen ancak fazla irdelenmemiş olan bir konudur. **Emevi-Abbasi İdaresinde Kafkas Ermenileri ve Dini-Kültürel Gelişimleri** başlıklı yazısında Mehmet Çoğ bu dönemi ele almakta ve Bizans İmparatorluğuna bağlı olan Anadolu Ermenilerin bazı siyasi ve dini baskılar altında kalmasına karşılık Arapların Kafkas Ermenilerine özerk statü verdiği, bunların yarı bağımsız bir yapıya kavuştukları ve bu sayede özellikle dini kurumsallaşmada ve mimaride önemli ilerlemeler kaydettikleri belirtilmektedir.

Herhangi bir siyasi etkinlik veya terör eylemi için uygun mali kaynaklar gereklidir. Bu kaynaklar sağlanamazsa bir süre sonra etkinlik ve/veya eylem de ortadan kalkar. O nedenle Ermeni Komitelerinin özellikle gizli faaliyetlerini sürdürebilmeleri mali kaynak sağlamalarına bağlı olmuştur. Güler Yarcı **Ermeni Komitelerinin Mali Kaynakları** başlıklı yazısında ülkemizde az işlenmiş bu konuyu ele almakta ve Komitecilerinin hangi ülkelerde ne kadar yardım topladıklarını, bunların nasıl dağıtıldığını bazen büyük meblağlara ulaşan bu yardımlar nedeniyle çıkan ihtilafları, arşiv belgelerine dayanarak, açıklamaya çalışmaktadır.

Ermenistan’ın Bolşevikleşme Sürecinde Türk-Ermeni İlişkilerine Bir Bakış yazısında Hasan Demirci, Sevr’den sonra Türk-Ermeni ilişkilerini ele alarak, Doğu Anadolu’da Ermenilerin Müslüman ahalیه yönelik saldırıları karşısında Kazım Karabekir komutasındaki Türk Kolordusunun harekâtı sonunda Ermeni güçlerinin tamamen yenilmesini, 2-3 Aralık 1920 tarihinde Gümrü’de bir Antlaşma imzalanmasını, hemen ardından Hükümeti elinde bulunduran Taşnakların Ermenistan’ı Bolşeviklere teslim etmesini ancak çok kısa süre sonra, Şubat 1921’de Taşnaklar ile Bolşevikler arasında çarpışmalar başlamasını, bu arada bazı Taşnakların, düşman olarak bildikleri Ankara

Hükümetinden yardım dahi istediklerini ve tabii alamadıklarını incelemektedir.

Taşnakların tarihine bakıldığında tedhiş hareketlerinde buldukları vakit genelde başarılı ancak ülke idaresinde ise başarısız olduklarının görüldüğü, daima en aşırı politikaları ısrarla izledikleri, bu arada İttihatçı Paşalara karşı, “adaletin” yerine getirilmesi sloganı altında suikast düzenledikleri, ancak bu yasa dışı hareketlerinin cezasını görmedikleri, ayrıca Nazi Almanyası ile de askeri alanda işbirliği yaptıkları, buna rağmen başta ABD olmak üzere müttefiklerden kayda değer bir tepki ile karşılaşmadıkları ve varlıklarını sürdürdükleri günümüzde ise Diaspora’nın başlıca gücü hale geldikleri gözlemlenmektedir. Taşnakların başarısızlıklarına rağmen neden ortadan kalkmayıp bir asırdan daha fazla bir zamandan beri etkin olmaya devam ettikleri ayrıca araştırmaya değer bir konu olup bilim adamlarımızın ilgisini beklemektedir.

İyi okumalar dileği ve saygılarımızla